

חגיגה בשולחן שבת

מס' 74

פרשת יתרו

מקום מרכזי לפרשת השבוע בשולחן השבת, במהלך הסעודה. בהכנה קלה, ניתן "לשדרג" את הרעיון הקצר ולהפוך אותו לחוויה חינוכית מעצימה, שבאמצעותה נעביר לילדים מסרים חינוכיים, תוך העשרת השיח התורני בשולחן שבת. לפניכם 3 "מערכים" לשולחן שבת.

סעודה ראשונה פרוט וביאור שמות בני משה

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

כשיתרו הגיע עם בני משה, כתוב: "וְאֵת שְׁנֵי בְנֵיהָ אֲשֶׁר נָשָׂם הָאָחִיד גֵּרְשָׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נֶכְרִיָּה" (יח, ג). נשאלת השאלה: מדוע התורה פירטה ופירשה כאן את שמות בניה?

שלב 1

נקודות להכוונת השיח בקרב המסובים:

השאלה מתעצמת נוכח הזכרת שמות בני משה לעיל, בסוף פרשת שמות, ומדוע נדרש להזכיר אותם ואת נימוק שמותיהם בפרשתנו?

שלב 2

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **רמב"ן:** בניו של משה נולדו לפני כן, אולם התורה לא ציינה שם את הולדת אליעזר בנו הגדול. משה רצה להדגיש את החסד שעשה איתו הקב"ה, שהיה גר בארץ נכריה, ולכן קרא בשם בנו הבכור אליעזר, להודות לו על שהצילו מחרב פרעה. לאחר שהזכיר את שם בנו הגדול, כתבה התורה גם את בנו השני.
- **תולדות יצחק:** בתקופתם היה מנהג שכשאיש נושא אשה מאומה אחרת, הבעל קורא שם לבן הראשון ומנהיג אותו בהתאם לדתו ומנהג אומתו, והאשה עושה כך עם הבן השני. משה הסביר כמתנצל, מדוע לא מל את בנו, על אף שהיה אמור להנהיג אותו בהתאם לאומתו, ואמר 'גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נֶכְרִיָּה', שלא היתה לו יכולת למול אותו.
- **צור המור:** ללמדנו אודות השם השני, שבשעת מילתו לא ציינה את שמו, ולכן כתוב בפסוק הבא 'וְנָשָׂם הָאָחִיד אֶלְיָעֶזֶר'. השמות היו רמז לגאולת ישראל, ולכן יתרו שידע סוד זה, ושמע שהוציא הקב"ה את בני ישראל ממצרים, אמר שזו העת להוליך אליו את אשת משה ובניו, מאחר שהם היו סימן הגאולה שהתקיימה. ועל כן אמר בהמשך 'בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פְּרָעָה'.
- **כלי יקר:** משום שיתרו שלח למשה שיעשה בגין 'צַפְרָה' אשתו, שהיתה כמו צפור נודדת, ובעבור צער זה שסבלה ראוי לכבדה ולצאת לקראתה. וכן עבור שם בנו 'גֵּרְשָׁם', שהיה גר בארץ נכריה. ועבור השם 'אֶלְיָעֶזֶר', שדומה כאילו יצא לקראת האלוקים.
- **אור החיים:** ללמדנו שהטעם שנתן לקריאת שמו גרשם, 'כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נֶכְרִיָּה', זו הסיבה הנכונה לשמו, ולא שיאמרו שקרא לו כך משום שיתרו גירש אותו מביתו.
- **רש"ר הירש:** ללמדנו שמראש לא העלים משה מעיני חותנו את עברו ואת יחסו אל אחיו, בני ישראל המשועבדים במצרים. שמות הבנים מגלים את עברו ואת יחסו.

שלב 3

סעודה שניה עצת יתרו למשה

שלב
1

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

יתרו יעץ: "אם את הדבר הזה תעשה וצוה אלהים וכלת עמד וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום" (יח, כג). נשאלת השאלה: מה המיוחד בעצתו? מה משמעות דבריו, ומה תרם בהם?

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **מדרש שכל טוב:** "שאינו צריכין עוד לבוא לעמוד צפופין עליך, אלא יהא נידונים בשעריהם איש במקומו. 'בְּשָׁלוֹם', שיהא להם נחת רוח בדבר".
- **רבי יונתן בן עוזיאל:** "ואוף אהרן ובנוי וכל סביא דעמא הדין על אתר בי דינהון ייתון בשלם", וגם אהרן ובנוי וכל זקני העם הזה על מקום בית דיניהם יבואו בשלום.
- **רשב"ם:** יתרו הציע לו "הצעת ייעול", שאם יישם אותה ויתקצרו התורים וההמתנה, כל העם שניצב עליו מהבקר ועד הערב ישוב מהרה לביתו בשלום.
- **אבן עזרא:** כשהיו בעלי הריב ניצבים לפניו, יש מהם שלא יכלו לדבר אל משה לשפטם, ומששבו לאהליהם התחזקה המריבה ביניהם. אולם לאחר שישמע משה בעצתו, יבוא כל אחד מהם 'על מקומו', שהוא אהלו 'בְּשָׁלוֹם'.
- **חזקוני:** 'על מקומו', ביתו ואהלו. 'יבא בְּשָׁלוֹם', שלא יצטרכו לבא אליך, משום ששכניהם יהיו דיינים שלהם.
- **אלשיך:** יתרו אמר למשה שכששופט אותם לבדו, עלולים להגיע אליו ביום אחד כמות גדולה מאד של אנשים להתדיין. משלא יספיק לדון את כולם ביום אחד, יאלצו לשוב אליו למחרת לדין, לאחר יום נוסף של ויכוחים ומריבות. אולם אם ימונו דיינים רבים, כל אחד 'על מקומו יבא בְּשָׁלוֹם', ישובו בשלום לבתיהם, לאחר סיום והכרעת הדין.
- **רש"ר הירש:** לא כתוב 'אל מקומו', אלא 'על מקומו'. כלומר לא שהעם בא למקומו ולביתו בשלום, אלא שכל אחד ואחד הוצג 'על מקומו' ומעמדו הראוי לו. זו עיקר עבודתו של השופט, להראות לכל אחד את המעמד הראוי לו ולהביאו להכרה במעמד זה.

שלב
2

אפשרויות לסיכום והרחבה:

החידוש המרכזי בדברי יתרו היה "האצלת סמכויות". הוא הבין שמנהיג או מחנך אחד אינו יכול לעשות הכל לבדו. ועל כן הציע למנות דמויות נוספות (שרי אלפים, שרי מאות וכו') וליצור הנהגה רחבה יותר.

יש בכך יתרון ונוחות ללומד (כביאור מדרש שכל טוב וחזקוני). כשהשירות החינוכי או השיפוטי רחוק וקשה להשגה, נוצר לחץ ותסכול. נגישות יוצרת רוגע ומצב נפשי שמאפשר לקבל את המסרים בצורה מיטבית. כמו כן מונע שחיקה ומייעל את התורים (כפי שביארו רשב"ם ואלשיך). תורים ארוכים והמתנה מייצרים מתח מיותר. האלשיך הדגיש גם שעיקוב בדין גורם להתחדשות המריבה. לסיכום, יתרו לימד שסדר, ארגון והאצלת סמכויות אינם רק "כלים טכניים", אלא תנאי הכרחי ליציבות חברתית.

שלב
3

רוצים להיערך לשבת עם רעיונות ודברי תורה לפרשת יתרו? לחצו כאן

סעודה שלישית קריאת משה לזקני העם תחילה

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

כתוב: "ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה' (יט, ז). נשאלת השאלה: מדוע משה בחר לקרוא תחילה לזקני העם? האם יש חשיבות ב"סידור" החומר הלימודי לפני התלמידים?

שלב
1

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי: "מלמד שנהג משה כבוד בזקנים. מלמד שהזקנים קודמין לכל ישראל. מלמד שנשתמש משה בזקנים שבדורו".
מדרש שכל טוב: "האיר עיניהם בייחודו של מקום וקרבתם אל יחידו של עולם, כל מקום שאתה מוצא שימת דברים בלשון הזה, אינו לצרף האדם על כורחו אלא לרצונו".
אונקלוס: "וסדר קדמיהון ית כל פתגמיא האליון", סידר לפניהם את הדברים.
אבן עזרא: לימד אותם תורה שבעל פה, שהיא פירוש של התורה שבכתב.
אברבנאל: כדי לכבדם וכדי ללמדם, שהם ישמיעו לכל ישראל, שהרי משה בעצמו לא יוכל להשמיע את דבריו לכל העם עד קצה המחנה.
אור החיים: מאחר וציווה אותו הקב"ה לדבר אל כלל ישראל, חשש משה שמא תארע תקלה וחלילה לא יקבלו ישראל את התורה, ולכן פעל בחכמה רבה והושיב לפניו את הזקנים ודיבר לפניהם, כשכל ישראל עומדים ושומעים את דבריו, בידעו שתגובות הזקנים תהיינה ענייניות. הוא עשה זאת משום שחשש מתשובות לא הוגנות מצד העם. לאחר שהשיבו הזקנים כראוי, תפקידם היה להעביר את הדברים, כל אחד לבני משפחתו. בנ"י חשו בחששותיו, וכדי להוציא עצמם מהחשד, לא נתנו לזקנים להשיב תחילה, אלא וייענו כל העם יחדו ויאמרו: כל אשר דבר ה' נעשה, מדעתנו השלמה וברצוננו הפשוט. העם ענו עם הזקנים, והראו בכך אחדות עצומה, שאיש לא הקדים או איחר את חברו, כמו גם לא שינה מחברו, אלא כולם ביחד, בו זמנית.

שלב
2

אפשרויות לסיכום והרחבה:

מתוך דברי הפרשנים עולים עקרונות יסוד בחינוך:

- כבוד לניסיון ולמסורת.** יש לתת קדימות לבעלי הניסיון. בחינוך, מדובר על בניית קומה מעל קומה. סיוע ב"מנהיגים טבעיים" להעביר מסרים רחבים יותר.
- חינוך מתוך רצון ולא מכפיה.** למידה משמעותית והתחייבות (כמו בקבלת התורה) באות מרצונו החופשי של הלומד. "שימת דברים", לא הנחתה כוחנית (מדרש שכל טוב).
- האצלת סמכויות והבנת המגבלה.** בדברי אברבנאל מצינו שיעור בענווה למחנך: גם המנהיג הגדול אינו יכול להגיע לכל אחד בנפרד. יכולת סיוע הזקנים היא "מכפיל כוח".
- חשיבות האחדות,** כפי שביאר אור החיים. חינוך מוצלח קורה כשהתלמידים עונים "יחדיו", הם יוצרים תודעה של שותפות שמתעלה על המדרגות החברתיות.

שלב
3

העלון הודפס לזכות והצלחת התורם (החפץ בעילום שמו) ולהצלחת בני משפחתו בפרנסה, בחינוך ילדים ובכל העניינים

לקבלת רעיון יומי לפרשת השבוע שלחו את המילה 'רעיון'

למייל Office@shaalti.co.il , או לחצו כאן

שאלות לשולחן שבת

פרשת יתרו

ניתן למצוא את התשובות בספרי 'תורתך שאלתי'

1 אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים (כ.ב.)
מדוע הקב"ה דיבר ביחיד ואמר 'אֱלֹהֶיךָ', ולא אמר 'אלוקיכם' ברבים?

2 וַיִּסְפָּר מֹשֶׁה לְחֹתְנֹו אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפָרְעָה וּלְמִצְרַיִם... (יח, ח)
מאחר שיתרו שמע, מדוע הוצרך משה לספר לו?

3 וַיִּבְחַר מֹשֶׁה אֲנָשֵׁי חֵיל מִכָּל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֹתָם רָאשִׁים עַל הָעָם... (יח, כה)
מדוע משה יישם חלק מעצת יתרו ורק בחר 'אֲנָשֵׁי חֵיל'?

4 וַיַּעֲנֵנו כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה (יט, ח)
מאחר שמשה דיבר לזקני העם, מדוע כתוב ש'כָּל הָעָם יַחְדָּו' ענו לו?

מגיע לשולחן שבת ו... אין דבר תורה?

רוצה ללמוד ולדעת
את פרשת השבוע?

עם 'תורתך שאלתי'
אין יותר שאלות

הרב חגי ולוסקי
מציג

פריצת דרך
בלימוד
פרשיות
התורה

הזמינו כעת
והספרים בדרך אליכם

052-9453811

או באתר
'תורתך שאלתי'

עוד סדרה מחכימה מבית
אחתי,
שאלתי

הספרים שיעשירו וירוממו את שולחן השבת שלכם

ייחודיות קיום מצוות

פַּבַּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ (כ.ב.)

סיפר הרב שך זצ"ל: פעם ישבתי אצל מרן הגרי"ז סולובייצ'יק ובתו הגישה לו כוס תה. קרא לה שוב והורה שתביא סוכר, היא כמובן מיהרה והביאה את הסוכר.

לאחר מכן אמר לה שתשים את הסוכר בכוס, והיא צייתה ושמה בכוס. עתה הורה לה לערבב, והיא ערבבה, המיסה את הסוכר ויצאה מהחדר.

לאחר שיצאה, מספר הרב שך, שאלתי את הגרי"ז: וכי לא יכול היה הרב להכניס בעצמו את הסוכר לכוס ולערבבו?

השיב לו הגרי"ז: רציתי לזכות אותה במצות כיבוד אב.

הוסיף הרב שך: אבל אצל הרב מבריסק לא היה מושג של כוס תה, היה רק מושג של תורה ומצוות. כל השאר היו רק אמצעים לקיומם.

בכוס תה ראה רק את ה"אמצעי" שאפשר על ידו לקיים מצות כיבוד אב, ולא יותר מכך.

לקבלת רעיון יומי לפרשת השבוע שלחו את המילה 'רעיון'

למייל Office@shaalti.co.il , או לחצו כאן